

Lublin, 12 listopada 2014 r.

Dr Katarzyna Marzęda-Młynarska
Wydział Politologii
Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej
Plac Litewski 3
20-080 Lublin

Załącznik nr 2

A U T O R E F E R A T

1. Imię i nazwisko: Katarzyna Marzęda-Młynarska.

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne z podaniem nazwy miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

Po ukończeniu w 1996 roku z wyróżnieniem Liceum Ekonomicznego im A. i J. Vetterów w Lublinie rozpoczęłam studia na kierunku politologia o specjalności stosunki międzynarodowe na Wydziale Politologii UMCS. Studia te ukończyłam z wynikiem bardzo dobrym w 2001 roku. W latach 2001 – 2005 byłam doktorantką w Zakładzie Stosunków Międzynarodowych na Wydziale Politologii UMCS.

Rozprawę doktorską zatytułowaną *Proces globalizacji korporacyjnej* obroniłam na Wydziale Politologii UMCS 28 października 2005 roku. Promotorem w przewodzie doktorskim był prof. dr hab. Marek Pietraś, zaś recenzentami prof. dr hab. Edward Halizak (UW) oraz prof. dr hab. Czesław Maj (UMCS). W 2010 roku ukończyłam także Studium Polityki Zagranicznej Akademii Dyplomatycznej PISM.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych.

Od 1 października 2005 roku do dziś jestem zatrudniona na Wydziale Politologii UMCS w Lublinie w Zakładzie Stosunków Międzynarodowych. Początkowo na stanowisku asystenta – do 30 września 2006 roku, a następnie od 1 października 2006 roku na stanowisku adiunkta. Wydział Politologii UMCS pozostaje także moim podstawowym miejscem pracy w rozumieniu przepisów prawa o szkolnictwie wyższym.

Dodatkowo w latach 2009-2011 byłam zatrudniona na stanowisku adiunkta w Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej im. Jana Zamoyskiego w Zamościu, a w latach 2007-2008 jako wykładowca w Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

- a. tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego; autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa:**

Katarzyna Marzęda-Młynarska, *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywnościowym na przełomie XX i XXI wieku*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2014, ss. 641.

- b. omówienie celu naukowego/artystycznego ww. prac/pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.**

W mojej pracy naukowej po uzyskaniu stopnia doktora koncentrowałam się na trzech obszarach badawczych: procesach globalizacji, problemach globalnych oraz polityce zagranicznej. Przekrój zainteresowań badawczych stanowi z jednej strony, rozwinięcie głównego nurtu badawczego, jakim są procesy globalizacji, z drugiej zaś, ma związek z działalnością dydaktyczną. Mój dorobek naukowy po doktoracie obejmuje 30 opracowań z zakresu nauki o polityce (pełny wykaz publikacji: załącznik nr 4). Na powyższy dorobek składają się samodzielne monografie książkowe (2 pozycje), współredagowane monografie (2 pozycje, w tym jedna złożona do druku), artykuły w recenzowanych czasopismach naukowych (5 pozycji – w tym wszystkie w języku angielskim), autorstwo rozdziałów w monografiach i pracach zbiorowych (18 pozycji, w tym 5 złożonych do druku), a także inne publikacje (3 pozycje).

Przedstawiona do oceny monografia, której przedmiotem jest globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywnościowym na przełomie XX i XXI wieku, stanowi efekt finalny badań sposobów sterowania środowiskiem międzynarodowym w warunkach globalizacji, rozwijanych konsekwentnie od 2006 roku. To wówczas dzięki stypendium Central European University mogłam uczestniczyć w CEU Summer School, pod hasłem *Globalization, Governance and IR Theory*, prowadzonej przez tak uznane postacie z dziedziny stosunków międzynarodowych, jak James Rosenau czy James Mittelman, podczas której zaprezentowałam projekt badawczy pt. *Multilevel Governance in Globalization Processes*. Stanowił on pokłosie rozprawy doktorskiej pt. *Proces globalizacji korporacyjnej* [wydanie książkowe uzupełnione i zaktualizowane: K. Marzęda, *Proces globalizacji korporacyjnej*, Oficyna Wydawnicza Branta, Warszawa – Bydgoszcz – Lublin 2007]. O ile jednak w

rozprawie nacisk położony został na wyjaśnienie jednego z procesów globalizacji: jego istoty, uwarunkowań, skutków, o tyle celem wspomnianego projektu stała się analiza sposobów i mechanizmów rozwiązywania problemów i wyzwań kreowanych lub nasilanych przez procesy globalizacji.

Kontynuując po doktoracie badania procesów globalizacji moje zainteresowania naukowe skupiły się przede wszystkim na problemie zarządzania środowiskiem międzynarodowym w warunkach globalizacji. Uznałam, bowiem, że źródłem jakościowych zmian w środowisku międzynarodowym u progu XXI wieku, w tym narastania tzw. niestandardowych problemów bezpieczeństwa (bezpieczeństwo żywnościowe), są procesy globalizacji. Punkt wyjścia do dalszych badań stanowiła identyfikacja zmian zachodzących pod wpływem procesów globalizacji na płaszczyźnie politycznej, do których zaliczyłam, po pierwsze, zmiany w wymiarze decyzyjnym, kiedy procesy globalizacji tworzą nowe uwarunkowania dla wewnętrznych procesów decyzyjnych i działań państw, wymuszając procesy adaptacyjne oraz określając kryteria racjonalności prowadzonej przez państwa polityki, co nie pozostaje bez wpływu na sposób rozumienia suwerenności państw i jej wykonywania. Po drugie, zmiany, w wymiarze instytucjonalnym, kiedy procesy globalizacji wymuszają i przyspieszają tworzenie nowych instytucji, mających wypełnić lukę w zakresie skutecznego sterowania środowiskiem międzynarodowym. Po trzecie, zmiany w wymiarze strukturalnym, kiedy procesy globalizacji przyczyniają się do zmiany struktury środowiska międzynarodowego, poprzez pojawienie się nowych aktorów oraz zmiany wzajemnych relacji i pozycji przetargowej pomiędzy nimi. Identyfikacja tych zmian, jako zjawisk o charakterze obiektywnym pozwoliła mi na sformułowanie założenia o dynamicznym charakterze form zarządzania środowiskiem międzynarodowym, zgodnie, z którym, tradycyjne mechanizmy, jak np. negocjacje między państwami, w obliczu procesów globalizacji stają się niewystarczające, co wymusza poszukiwanie nowych, w domyśle lepiej dostosowanych do nowych 'parametrów' środowiska międzynarodowego.

Zmiana 'parametrów' środowiska międzynarodowego w warunkach procesów globalizacji przyczynia się, zatem do zmiany procesów zarządzania nim. Przy czym przez procesy zarządzania rozumiem bardziej praktykę decydowania międzynarodowego, aniżeli usankcjonowany czy zadekretowany ustalonymi odgórnie zasadami model postępowania, którego uczestnikami obok państw są także podmioty pozapaństwowe, i w którym istotną rolę odgrywają instrumenty miękkie.

Badania dynamiki form zarządzania środowiskiem międzynarodowym w warunkach procesów globalizacji rozwijałam dwutorowo, z jednej strony, koncentrując się na teorii zarządzania w stosunkach międzynarodowych (zarządzanie wielopoziomowe, globalne), próbując ustalić, co się pod tym pojęciem kryje i jak należy je rozumieć. Efektem tych badań są publikacje

na temat zarządzania w stosunkach międzynarodowych: *Zarządzanie w teorii i praktyce stosunków międzynarodowych*, [w:] *Stosunki międzynarodowe wokół zagadnień teoretycznych*, red. K. Kącka, Toruń 2014, s. 654-673, *Zarządzanie wielopoziomowe, jako mechanizm funkcjonowania późnowestfalskiego ładu międzynarodowego*, [w:] *Późnowestfalski ład międzynarodowy*, red. M. Pietraś, K. Marzęda, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2008, s. 272-282, *Global Governance as a Decision-Making Model. The Old Conceptualization of New Practice*, "Teka Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych" 2013, nr 8, s. 5-23, *Rating Agencies and Their Role in the Process of the Multi-level Governance of Globalized Financial Markets*, "Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne" 2011, vol. 29, s. 254-273 oraz mający się wkrótce ukazać się rozdział w podręczniku akademickim na temat globalnego zarządzania – *Globalne zarządzanie*, [w:] *Międzynarodowe stosunki polityczne*, red. M. Pietraś [złożony do druku]. Z drugiej zaś, na analizie empirycznej sposobów zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym w warunkach globalizacji. Wątek ten rozwijałam w publikacjach: *Food security: from national to global governance*, "Annales UMCS" sectio K, 2013, vol. XX, nr 1, s. 33-50, *Globalization Processes - The New Environment for Global Governance of Food Security*, "Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne" 2013, vol. 40, s. 65-87 oraz przedstawionej do oceny monografii.

Istotnym wyzwaniem, przed jakim stanęłam, skupiając się na empirii zarządzania w warunkach globalizacji było stworzenie narzędzia analitycznego, uwzględniającego takie elementy jak: specyfika przedmiotu, wymiar podmiotowy, struktury i instrumenty. Nie sposób było jednak tego uczynić bez zastosowania interdyscyplinarnego podejścia badawczego oraz całościowego ujęcia zagadnień, składających się na praktykę zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym w warunkach globalizacji.

Należy jednocześnie podkreślić, że wybór przedmiotu analizy empirycznej nie jest dziełem przypadku. To dzięki pobytowi studyjnemu w Parlamencie Europejskim w Brukseli w 2008 roku moje badania problematyki zarządzania środowiskiem międzynarodowym w warunkach globalizacji skupiły się na bezpieczeństwie żywnościowym. Rok 2008 stał, bowiem, nie tylko pod znakiem ogólnoświatowego kryzysu finansowego, ale również kryzysu żywnościowego, nie notowanego od lat. 70. XX wieku. Analiza działań podejmowanych na szczeblu międzynarodowym, szczególnie przez UE, utwierdziła mnie w przekonaniu, że jest to problem wymagający pogłębionych badań, tym bardziej, że nieobecny w badaniach politologicznych na gruncie polskim. Zadanie badawcze, jakie sobie wyznaczyłam koncentrowało się nie tylko na uzyskaniu odpowiedzi na pytanie, dlaczego, mimo ogromnego postępu technologicznego i obiektywnie wystarczającej ilości żywności na świecie, podstawowa potrzeba egzystencjalna nie została zaspokojona i blisko 1 mld ludzi głoduje, ale także jak rozwiązać ten problem, który w obliczu wydarzeń towarzyszących kryzysom żywnościowym z 2007/8 i 2010/11 roku coraz częściej postrzegany jest w kategoriach zagrożenia dla bezpieczeństwa

wewnętrznego i międzynarodowego. W swoich założeniach przyjął, że skoro problem bezpieczeństwa żywnościowego należy do najbardziej złożonych i wielowymiarowych, to, aby go rozwiązać, potrzebne są mechanizmy o nowej jakości, takie jak kształtujące się procesy zarządzania. Ich zasadniczym celem jest bowiem skoordynowane i spójne sterowanie coraz bardziej zróżnicowanym, zdecentralizowanym i współzależnym środowiskiem międzynarodowym a także lepsza 'rozpoznawalność' niestandardowych problemów bezpieczeństwa.

Proces badawczy w obszarze zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym w warunkach procesów globalizacji obejmował dwa etapy. Na pierwszym, związanym z realizacją indywidualnego grantu Prorektora UMCS ds. Nauki pt. *Zarządzanie wielopoziomowe w procesach globalizacji* starałam się wyjaśnić zależności pomiędzy procesami globalizacji a dynamiką form zarządzania środowiskiem międzynarodowym, poprzez identyfikację różnorodnych modeli zarządzania, analizę źródeł dyfuzji władzy państwowej na różne szczeble zarządzania oraz określenie aktorów, strategii i mechanizmów zaangażowanych w procesy sterowania środowiskiem międzynarodowym w warunkach procesów globalizacji. W ich toku ustaliłam, że zmiana parametrów środowiska międzynarodowego pod wpływem procesów globalizacji wywołuje reakcje nie tylko na poziomie państw, ale także lokalnym i regionalnym, a zatem nowy model zarządzania powinna charakteryzować wielopoziomowość. Jest to szczególnie ważne w kontekście problematyki bezpieczeństwa żywnościowego, w ramach której da się wyraźnie zidentyfikować poziom indywidualny, lokalny, narodowy i regionalny. Punktem wyjścia analiz był model zarządzania wielopoziomowego zaczerpnięty z teorii integracji europejskiej. Wykorzystując jego założenia starałam się ustalić, czy jest to model replikowalny poza kontekstem UE. Swoje rozważania na ten temat zawarłam w publikacjach: *The Application of the Multi-Level Governance Model outside the EU-context – The Case of Food Security*”, “European Autonomy and Diversity Papers – EDAP” 2011, nr 1, URL: http://www.eurac.edu/en/research/institutes/imr/Documents/2011_edap01.pdf oraz *Multilevel Governance of Food Security: Theoretical model or New International Practice*, URL: http://www.idra.it/garnetpapers/C01Katarzyna_Marzeda-Mlynarska.pdf.

Etap drugi związany był z uzyskaniem grantu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na realizację projektu pt. *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywnościowym na przełomie XX i XXI wieku*. Mając na uwadze wnioski z wcześniejszych ustaleń przyjął, że w obliczu nasilających się procesów globalizacji i zmienności czynników oddziałujących na bezpieczeństwo żywnościowe odpowiedzialność za jego zapewnienie ulega przesunięciu na szczebel globalny. Oznacza to nie tylko wyodrębnienie kolejnego szczebla zarządzania, ale także zmianę logiki zarządzania, zgodnie z którą rozwiązania przyjęte na szczeblu globalnym stają się czynnikiem warunkujących rozwiązania na szczeblu narodowym.

Ukoronowaniem moich badań problematyki zarządzania środowiskiem międzynarodowym w warunkach procesów globalizacji jest przedstawiona do oceny monografia pt. *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywnościowym na przełomie XX i XXI*, stanowiąca efekt finalny projektu badawczego pod tym samym tytułem. Osią rozważań, wyznaczającą jednocześnie główny cel pracy uczyniłam odpowiedź na pytanie o sposób funkcjonowania globalnego systemu zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym w warunkach procesów globalizacji, w tym o jego ograniczenia i wyzwania. Przeprowadzona analiza koncentrowała się wokół trzech zadań badawczych. Po pierwsze, wyjaśnienia specyfiki globalnego zarządzania oraz problemu bezpieczeństwa żywnościowego, jego zagrożeń i wyzwań zarządzania nim w warunkach procesów globalizacji, po drugie, identyfikacji struktur i instrumentów globalnego zarządzania oraz po trzecie, określenia 'mapy' zarządzania poprzez wskazanie aktorów, strategii i mechanizmów zaangażowanych w procesy służące jego zapewnieniu.

W monografii poddałam weryfikacji również następujące hipotezy badawcze:

- pod wpływem procesów globalizacji zmianie ulega sposób funkcjonowania społeczności międzynarodowej, co prowadzi do powstania nowej jakości życia społecznego.
- W wyniku procesów globalizacji problem bezpieczeństwa żywnościowego nabiera wielowymiarowego charakteru, a odpowiedzialność za jego zapewnienie ulega przesunięciu w górę na szczebel globalny i wymaga skoordynowanych działań z uwzględnieniem coraz szerszej grupy, tzw. interesariuszy.
- Poziom bezpieczeństwa żywnościowego w mniejszym stopniu zależy od produkcji żywności a w większym od sposobów zarządzania nią.
- W ramach globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym można wskazać podsystemy: ekonomiczny, polityczny, ekologiczny i społeczny, a głównym jego wyzwaniem jest problem koordynacji pomiędzy nimi.

Przeprowadzona analiza pozwoliła na ich pozytywną weryfikację. Bez wątpienia pod wpływem procesów globalizacji tworzy się nowa jakość życia społecznego, która wywołuje zmiany w funkcjonowaniu społeczności międzynarodowej. Na poziomie międzynarodowym oznacza to zmianę wizji stosunków międzynarodowych w obliczu nowej jakości współzależności międzynarodowych, zwiększonej przenikalności granic, ewolucji zagrożeń bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego, rozwoju i funkcjonowaniu podmiotów pozarządowych i przede wszystkim, wzroście zapotrzebowania na mechanizmy i struktury organizujące kolektywne zachowania uczestników stosunków międzynarodowych. Zdecydowanie także procesy globalizacji oddziałują na problem bezpieczeństwa żywnościowego, tworząc zarówno środowisko

dla procesów zarządzania, jak i samej materii bezpieczeństwa żywnościowego. W efekcie przeprowadzonych badań ustaliłam bowiem, że w pierwszym przypadku zależności koncentrują się w czterech wymiarach: 'władzy' – w związku z wylanianiem się nowych źródeł 'władzy', poziomu zarządzania – w związku z rosnącym zapotrzebowaniem na współpracę w globalnej skali, charakteru problemów – w związku ze zmianą sposobów ich identyfikacji i wprowadzania w obszar regulacji oraz zasobów – w związku ze zmianą rozkładu potencjałów pomiędzy podmiotami zarządzania. W drugim, ich przejawem jest postępujący proces komplikowania materii bezpieczeństwa żywnościowego, bowiem pod wpływem procesów globalizacji na bezpieczeństwo żywnościowe zaczynają oddziaływać siły dotychczas niezwiązane z jego materią.

Przeprowadzona analiza potwierdziła także, że postępujący proces komplikowania materii bezpieczeństwa żywnościowego powoduje przesunięcie odpowiedzialności za jego zapewnienie na szczebel globalny. O ile nadal podstawowy obowiązek w tym zakresie spoczywa na państwach, o tyle pod wpływem nowych zagrożeń, wiele problemów w tym obszarze może zostać rozwiązanych jedynie poprzez koordynację działań i współpracę aktorów na szczeblu globalnym. Dotyczy to w szczególności takich kwestii jak zmiany klimatu, demografia, czy ceny żywności.

Udało się również potwierdzić, że poziom bezpieczeństwa żywnościowego w mniejszym stopniu zależy od produkcji żywności a w większym od właściwej dystrybucji i zarządzania tym obszarem. Nie ilość żywności jest zatem powodem braku bezpieczeństwa żywnościowego na świecie, ale poważne problemy w zakresie jej dystrybucji mające źródło w ekonomicznej dostępności. W toku analizy ustaliłam także, że inicjatywy nakierowane na zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego, czy to w skali narodowej, czy globalnej muszą opierać się na koordynacji działań. Jej brak w praktyce jest bowiem jednym z głównych ograniczeń i wyzwań, jakie stoją przed globalnym zarządzaniem bezpieczeństwem żywnościowym na przełomie XX i XXI wieku.

W warstwie metodologicznej zastosowałam różne podejścia, metody i techniki badawcze. Podstawy teoretyczne badań tworzą: koncepcja *global governance*'u oraz konstruktywistyczna teoria stosunków międzynarodowych. Ta pierwsza, oferując nową perspektywę opisu rzeczywistości międzynarodowej w warunkach procesów globalizacji oraz kreśląc ramy teoretyczne analizy procesów rozwiązywania 'niestandardowych' problemów bezpieczeństwa na przełomie XX i XXI wieku, okazała się szczególnie przydatna przy konstrukcji modelu teoretycznego globalnego zarządzania, który posłużył, jako narzędzie porządkowania analizy w kolejnych rozdziałach oraz podejście analityczne, pomagające wyjaśniać sposób podejmowania decyzji (zarządzania) w obszarze bezpieczeństwa żywnościowego na przełomie XX i XXI wieku. Założenia tej drugiej pomogły z kolei wyjaśnić dynamikę norm, wartości i wzorców zachowań ulegających przeobrażeniom pod wpływem relacji łączących poszczególnych aktorów, okazując się

szczególnie przydatne przy analizie struktur globalnego zarządzania, w tym wyjaśnienia ich ewolucji.

W trakcie realizacji zadań badawczych wykorzystałam analizę czynnikową, która okazała się pomocna przy analizie uwarunkowań globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym oraz analizę prognostyczną wykorzystaną do określenia perspektyw globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym. Zastosowałam także szereg technik badawczych, w tym analizę zawartości dokumentów, analizę literatury przedmiotu oraz analizę danych statystycznych.

Pierwszą ze wskazanych technik zastosowałam przy wyjaśnianiu wątpliwości definicyjnych dotyczących pojęcia bezpieczeństwa żywnościowego, a także przy analizie podmiotów i struktur globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym. Analizę stanu literatury wykorzystałam przy analizie koncepcji globalnego zarządzania oraz budowie jego modelu teoretycznego. Dzięki jej zastosowaniu udało mi się wyodrębnić podstawowe wątki debaty intelektualnej w ramach koncepcji *global governance* oraz rozwiać istniejące wątpliwości definicyjne. W warstwie empirycznej szczególnie przydatna okazała się analiza danych statystycznych. Dostarczając informacji na temat zjawisk wpływających na poziom bezpieczeństwa żywnościowego, na temat rozmiarów i zasięgu problemu braku bezpieczeństwa żywnościowego na świecie i w poszczególnych państwach, oraz na temat postępów działań na rzecz rozwiązania problemu braku bezpieczeństwa żywnościowego i zjawisk wpływających na ich efektywność okazała się kluczowa dla badania problemu bezpieczeństwa żywnościowego.

Realizacji wyodrębnionych zadań i weryfikacji hipotez badawczych podporządkowana została struktura monografii, obejmująca sześć rozdziałów. Jej konstrukcja wynika z logiki procesu badawczego, w którym rozdział pierwszy porządkuje wątki teoretyczne i koncentruje się na wiedzy ogólnej, tworzącej ramy wypełniane następnie treścią w kolejnych rozdziałach.

W rozdziale pierwszym pt. *Istota globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym* skoncentrowałam się na krytycznej ocenie sposobów definiowania i rozumienia globalnego zarządzania i bezpieczeństwa żywnościowego. W części pierwszej rozdziału przedmiotem rozważań uczyniłam koncepcję globalnego zarządzania, starając się wyjaśnić nie tylko jej treść, ale także wątpliwości natury pojęciowej w kontekście głównych wątków debaty intelektualnej toczącej się w tym obszarze. Ostatecznie uznałam, że żadne ze stanowisk reprezentowanych w literaturze przedmiotu nie oddaje w dostateczny sposób specyfiki globalnego zarządzania, dlatego zaproponowałam autorskie podejście, opierające się na założeniu, że stanowi ono praktykę decydowania międzynarodowego. Na tej podstawie skonstruowałam model globalnego zarządzania oraz sformułowałam koncepcję uczestnictwa w globalnym zarządzaniu, które następnie wykorzystałam w dalszej analizie.

W drugiej części rozdziału analizie poddałam pojęcie i treść bezpieczeństwa żywnościowego na tle ewolucji jego koncepcji, w tym relacje pomiędzy bezpieczeństwem żywnościowym a bezpieczeństwem międzynarodowym. Swoje rozważania skoncentrowałam na uzyskaniu odpowiedzi na pytanie, dlaczego w odniesieniu do problemu gospodarczo-społecznego sięgnięto po pojęcie tradycyjnie odnoszące się do sfery polityki. Uzasadnień poszukiwałam w teorii sekuratyżacji oraz identyfikacji praktycznych osi zależności łączących obie sfery.

Rozdział drugi pt. *Uwarunkowania globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym* posłużył do wyjaśnienia czynników warunkujących ewolucję procesów zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym. Przy ogólnym założeniu, zgodnie z którym to procesy globalizacji tworzą zarówno środowisko dla zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym, jak i wyznaczają granice efektywności istniejącej architektury zarządzania przyjął, że kluczowe znaczenie dla ewolucji form zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym na przełomie XX i XXI wieku mają czynniki środowiskowe, ekonomiczne, społeczne i technologiczne. Szczególnie wnikliwie omawiam zatem takie zagadnienia jak zmiany klimatu, deficyt wody, dostęp do ziem uprawnych, produkcja biopaliw, wzrost liczby ludności, wzrost cen żywności, bogacenie się ludności, inżynieria genetyczna oraz prawa własności intelektualnej.

Celem rozdziału III pt. *Przedmiot globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym* była identyfikacja elementów tworzących bezpieczeństwo żywnościowe. Omawiam tu takie zagadnienia jak wyznaczniki, sposób mierzenia czy problemy w ich obrębie. Staralam się jednocześnie wyodrębnić tendencje charakteryzujące każdy ze zidentyfikowanych wymiarów bezpieczeństwa żywnościowego, co ma o tyle istotne znaczenie, iż obiektywnie rzecz biorąc świat produkuje wystarczającą ilość żywności liczoną w kaloriach, aby wyeliminować problem głodu i niedożywienia.

Rozdziały IV pt. *Podmioty globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym* oraz V pt. *Struktury i instrumenty globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym* posłużyły do określenia tzw. 'mapy' globalnego zarządzania. Osią rozważań uczyniłam odpowiedź na pytanie, kto, dlaczego i w jaki sposób uczestniczy w globalnym zarządzaniu bezpieczeństwem żywnościowym oraz jak wygląda kontekst organizacyjny składających się na nie procesów. Omawiam tu takie zagadnienia jak: wyznaczniki podmiotowości, zakres uczestnictwa i obszary aktywności, sposoby uczestnictwa oraz miejsce w globalnym zarządzaniu bezpieczeństwem żywnościowym. Sporządzona na ich podstawie 'mapa' globalnego zarządzania objęła trzy kategorie podmiotów: organizacje międzynarodowe, państwa i podmioty niepaństwowe, dwa rodzaje struktur: 'stare' i 'nowe' oraz dwa rodzaje instrumentów: służące do podniesienia poziomu bezpieczeństwa żywnościowego i służące do eliminacji barier w zapewnianiu bezpieczeństwa żywnościowego.

W analizie uwzględniony został również wątek prognostyczny. Rozdział szósty monografii pt. *Ocena i perspektywy globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym* skoncentrowałam na analizie ograniczeń i wyzwań globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym oraz scenariuszy jego rozwoju. Dokonuję w nim syntetycznej oceny mocnych i słabych stron globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym na przełomie XX i XXI wieku na podstawie listy kontrolnej, opartej o materiał empiryczny zawarty w rozdziałach III-V, a także omawiam trzy możliwe scenariusze rozwoju globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym. Swoje rozważania koncentruję także na ewolucji sposobów zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym. Zasadniczy problem, jaki starałam się rozwiązać stanowiła, bowiem kwestia dynamiki form zarządzania, a zatem odpowiedź na pytanie czy globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywnościowym, z jakim mamy dziś do czynienia to tylko etap, czy forma docelowa tej ewolucji.

Przeprowadzona analiza dała podstawę do sformułowania kilku wniosków, które zawarłam w zakończeniu monografii. W wyniku przeprowadzonych badań ustaliłam, że:

- po pierwsze, problem bezpieczeństwa żywnościowego nabiera nowego znaczenia w obliczu zmian klimatu, kurczących się zasobów wodnych, wzrostu populacji na świecie oraz polityk realizowanych na szczeblu państw i w przyszłości będzie mocno wpływać na bezpieczeństwo międzynarodowe.
- Po drugie, zmianie ulega jego zakres. Obok produkcji żywności, obejmuje także handel, zapasy, poziom dochodów jednostek, ceny i jakość żywności, a także sposób odżywiania (głód i otyłość).
- Po trzecie, zmianie ulega sposób zarządzania nim. Jako problem wielowymiarowy, staje się coraz mniej sterowalny na poziomie państw, co powoduje, jego przesunięcie na szczebel globalny. Przy czym działania podejmowane na szczeblu globalnym postrzegane są często jako warunek jego zapewnienia na szczeblu narodowym.
- Po czwarte, rozszerzeniu ulega krąg podmiotów zaangażowanych w zarządzanie nim, z rosnącą rolą aktorów pozapaństwowych, jako dostawców usług oraz współregulatorów.
- Po piąte, obok tradycyjnych struktur zarządzania opartych wyłącznie na uczestnictwie państw (organizacje międzynarodowe), coraz częściej problematyka ta jest przedmiotem działania struktur hybrydowych (publiczno-prywatnych, formalno-niesformalizowanych, lokalno-globalnych).
- Po szóste, coraz większą rolę w zarządzaniu bezpieczeństwem żywnościowym na przełomie XX i XXI wieku odgrywają instrumenty miękkie, takie jak wytyczne, dobre praktyki, kodeksy postępowania, oraz wskaźniki.

- Po siódme, istotne ograniczenie dla praktyki globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym stanowi nierównomierne rozłożenie zasobów naturalnych pomiędzy państwami oraz sprzeczne interesy i wizje bezpieczeństwa żywnościowego reprezentowane przez poszczególnych aktorów – państwa rozwinięte i rozwijające się, korporacje transnarodowe, organizacje międzynarodowe oraz społeczeństwo obywatelskie.

Rezultatem przeprowadzonych badań jest, w moim przekonaniu, wszechstronne i całościowe ujęcie problematyki globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym w warunkach globalizacji. Poprzez budowę modelu analizy bezpieczeństwa żywnościowego z perspektywy globalnego zarządzania starałam się wnieść nowy element do politologicznych interpretacji bezpieczeństwa żywnościowego. Prezentowana monografia nie tylko bowiem wprowadza ten problem w obszar analiz z zakresu stosunków międzynarodowych, ale także pozwala na włączenie go w debatę na temat nowych sposobów zarządzania środowiskiem międzynarodowym w warunkach procesów globalizacji oraz wskazuje na znaczenie niestandardowych problemów bezpieczeństwa w szeroko rozumianym bezpieczeństwie międzynarodowym. Nie mniej ważne są osiągnięcia cząstkowe torujące drogę dla dalszych analiz bezpieczeństwa żywnościowego na gruncie badań politologicznych, takie jak:

- zaproponowanie nowego podejścia do analizy działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego,
- stworzenie mapy zagrożeń bezpieczeństwa żywnościowego na przełomie XX i XXI wieku,
- wyodrębnienie podsystemów wpływających na poziom bezpieczeństwa żywnościowego na przełomie XX i XXI wieku,
- identyfikacja zależności pomiędzy poziomem bezpieczeństwa żywnościowego a sposobem zarządzania nim,
- identyfikacja podmiotów globalnego zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym, określenie ich ról i miejsca w tym procesie, a także
- rozwiązanie problemu dynamiki zarządzania bezpieczeństwem żywnościowym na przełomie XX i XXI wieku w kontekście ewolucji jego struktur i instrumentów.

Należy jednocześnie podkreślić, że temat bezpieczeństwa żywnościowego nie był podejmowany na gruncie analiz politologicznych. Jest to pierwsza monografia, która stanowi połączenie teoretycznego podejścia '*global governance*' z empirią bezpieczeństwa żywnościowego, oferując jednocześnie nowe narzędzie badawcze do analizy problemów międzynarodowych z perspektywy globalnego zarządzania. Walorem monografii jest wkład w analizę ewolucji

przedmiotowego zakresu bezpieczeństwa międzynarodowego. Wprawdzie problematyka ta była szeroko omawiana na gruncie szkoły kopenhaskiej, to jednak prezentowana monografia wychodzi poza zakres jej analizy – mieszcząc się w jej nurcie poszerza ją o nowe sektory. Wnosi także wkład w ideę ‘*comprehensive security*’, poprzez uznanie globalnego zarządzania za koncepcję działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego na świecie. Należy podkreślić, że podejście takie zostało po raz pierwszy zastosowane do bezpieczeństwa żywnościowego.

Bez wątpienia ewolucja środowiska międzynarodowego wymusza zmianę podejścia do żywności. Coraz częściej problem ten nabiera charakteru egzystencjalnego, a więc dotyczy bezpieczeństwa. Monografia toruje zatem drogę kolejnym analizom, skoncentrowanym na ‘niestandardowych’ problemach bezpieczeństwa. Paradoks postępu cywilizacyjnego polega bowiem na tym, że najbardziej dotkliwe dla ludzkości będą te problemy, które związane są z zaspokojeniem najbardziej fundamentalnych potrzeb, takich jak pożywienie.

Zaletą przeprowadzonych badań jest możliwość ich praktycznego wykorzystania. Biorąc pod uwagę rosnące zainteresowanie problematyką globalnego zarządzania i bezpieczeństwa żywnościowego wśród decydentów i administracji państwowej, szczególnie resortu spraw zagranicznych oraz resortu rolnictwa, o czym świadczy *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2022*, efekty przeprowadzonych badań mogą przyczynić się do poszerzenia wiedzy na ten temat oraz pomóc decydentom w zrozumieniu, czym jest globalne zarządzanie i jak przebiega w praktyce. Sama zaś monografia może służyć także szerszej publiczności, jako kompendium wiedzy z zakresu bezpieczeństwa żywnościowego oraz globalnego zarządzania.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych)

Obok procesów globalizacji w mojej pracy naukowej po uzyskaniu stopnia doktora skupiałam się także na polityce zagranicznej oraz problemach globalnych. Tak ukierunkowane zainteresowania badawcze mają przede wszystkim związek z działalnością dydaktyczną. Jako pracownik naukowo-dydaktyczny Zakładu Stosunków Międzynarodowych na Wydziale Politologii UMCS prowadzę zajęcia z kilku przedmiotów, w tym polityki zagranicznej RP, polityki bezpieczeństwa RP, międzynarodowych transakcji gospodarczych, oraz ekonomii rozwoju. Mając na względzie wymogi ciągłego doskonalenia się w przedmiocie nauczania i podnoszenia jakości oferowanej wiedzy, w działalności badawczej starałam się rozwijać badania w tych obszarach tak, aby ich efekty w bezpośredni sposób mogły zostać wykorzystane w procesie dydaktycznym.

Pierwszy obszar badawczy, który ‘eksplorowałam’ niejako równolegle do badań procesów globalizacji stanowiła polityka zagraniczna RP. Efektem tych badań jest kilka publikacji

skoncentrowanych na takich zagadnieniach jak pozycja geopolityczna Polski, zaangażowanie Polski w problematykę rozwojową, stosunki gospodarcze Polski czy relacje dwustronne. Należą do nich: *Pozycja geopolityczna Polski po 1989 roku*, [w:] *Polityka wschodnia Polski. Uwarunkowania. Koncepcje. Realizacja*, red. A. Gil, T. Kapuśniak, Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Lublin 2009, s. 55-66, *Polska w międzynarodowej polityce rozwojowej*, [w:] *Zachód w globalnej i regionalnej polityce międzynarodowej*, red. E. Kuźlewska, A. Bartnicki, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009, s. 282-295, *Stosunki gospodarcze Polski z państwami Europy Wschodniej*, [w:] *Międzynarodowe stosunki gospodarcze w Europie Wschodniej*, red. A. Moraczewska – publikacja złożona do druku, *Strategia polityki zagranicznej Polski wobec EPS*, [w:] *Europejska Polityka Sąsiedztwa Unii Europejskiej. Unia Europejska i jej bliscy sąsiedzi*, red. M. Pietraś, K. Stachurska-Szczesiak, J. Misiągiewicz, Wydawnictwo UMCS Lublin 2012, s. 349-365, *20 lat polsko-litewskiego sąsiedztwa 1991-2011. Próba bilansu*, red. K. Marzęda-Młynarska, J. Olchowski – publikacja złożona do druku.

W ramach drugiego obszaru badawczego analizowałam zagadnienia również mieszczące się w ramach polityki zagranicznej, ale poza kontekstem RP. Badania koncentrowałam na takich problemach, jak polityka zagraniczna państw Europy Wschodniej oraz uczestnictwo korporacji transnarodowych w polityce międzynarodowej. W tej grupie znajdują się takie publikacje jak: *Pozycja ekonomiczna Białorusi*, [w:] *Białoruś w stosunkach międzynarodowych*, red. I. Topolski, Wydawnictwo UMCS Lublin 2009, s. 137-158, *Stosunki Białorusi z Organizacją Narodów Zjednoczonych*, [w:] *Białoruś w stosunkach międzynarodowych*, red. I. Topolski, Wydawnictwo UMCS Lublin 2009, s. 319-332, *Stosunki Ukrainy z Organizacją Narodów Zjednoczonych*, [w:] *Ukraina w stosunkach międzynarodowych*, red. M. Pietraś, T. Kapuśniak, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2007, s. 406-421, *Problemy ekonomiczne państw Europy Wschodniej*, [w:] *Międzynarodowe stosunki gospodarcze w Europie Wschodniej*, red. A. Moraczewska – publikacja złożona do druku oraz *Korporacje międzynarodowe: nowy fenomen w polityce międzynarodowej*, [w:] *Polityka zagraniczna. Aktorzy – potencjały – strategie*, red. T. Łoś-Nowak, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2011, s. 236-257. Warto nadmienić, że ostatnia ze wskazanych publikacji związana jest z moim uczestnictwem w ogólnopolskim projekcie badawczym, do którego zostałam zaproszona przez jego inicjatorkę prof. dr hab. Teresę Łoś-Nowak, i którego efektem jest monografia pt. *Polityka zagraniczna. Aktorzy. Potencjały. Strategie*, red. T. Łoś-Nowak, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2011. Wprawdzie podmiotowość korporacji transnarodowych w polityce międzynarodowej stanowiła ważny problem badawczy w moich badaniach procesów globalizacji, to jednak dopiero zaproszenie do tego projektu stworzyło mi doskonałą okazję rozwinięcia wielu wątków jedynie zasygnalizowanych w rozprawie doktorskiej.

Trzeci obszar badawczy stanowiły problemy globalne. Efektem tych badań jest przede wszystkim przygotowanie dwóch rozdziałów do podręcznika akademickiego pt. *Międzynarodowe*

Stosunki Polityczne pod redakcją Marka Pietrasia, poświęconych międzynarodowym problemom gospodarczym – *Międzynarodowe problemy gospodarcze*, [w:] *Międzynarodowe stosunki polityczne*, red. M. Pietraś, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2006, wydanie drugie 2007, s. 469-499, a także międzynarodowym problemom społecznym – *Międzynarodowe problemy społeczne*, [w:] *Międzynarodowe stosunki polityczne*, red. M. Pietraś, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2006, 2007, s. 500-529, wraz ze zaktualizowaną i rozszerzoną ich wersją złożoną do druku w 2014 roku. Omawiam w nich takie zagadnienia jak: zadłużenie międzynarodowe, globalizacja rynków finansowych, działalność korporacji transnarodowych, problematyka rozwojowa, problem HIV/AIDS a także narkotyki i przestępczość zorganizowana.

Wyniki przeprowadzonych badań prezentowałam na krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych, tj:

- Ogólnopolska konferencja naukowa nt. *Późnowestfalski ład międzynarodowy*, Kazimierz Dolny nad Wisłą 28-29 września 2006, referat: *Zarządzanie wielopoziomowe, jako mechanizm funkcjonowania późnowestfalskiego ładu międzynarodowego*.
- VIII Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. *Nowoczesność, ponowoczesność, społeczeństwo obywatelskie w Europie Środkowej i Wschodniej*, Nałęczów 14-16 maja 2007, referat: *Proces globalizacji korporacyjnej. Teoria i praktyka*.
- Ogólnopolska konferencja naukowa nt. *Transnarodowe organizacje społeczeństwa obywatelskiego w stosunkach międzynarodowych*, Kazimierz Dolny, 16-18 września 2007, referat: *Agencje ratingowe i ich rola w wielopoziomym zarządzaniu problemem globalizacji rynków finansowych*.
- Międzynarodowa konferencja naukowa nt. *Wymiary bezpieczeństwa europejskiego na progu XXI wieku*, Kielce-Sielpia 9-10 września 2008, referat: *Unia Europejska a problem bezpieczeństwa żywnościowego u progu XXI wieku*.
- Ogólnopolska konferencja naukowa nt. *Wschód i Zachód w globalnej i regionalnej polityce międzynarodowej*, Augustów 20-22 października 2009, referat: *Polska w międzynarodowej polityce rozwojowej*.
- Międzynarodowa konferencja naukowa – 4 th GARNET Annual Conference: *Food Security and Sustainable Development: Challenges for the Governance of International Relations*, FAO Rzym 11-13 listopada 2009, referat: *Multilevel Governance of Food Security: Theoretical model or New International Practice*.
- Międzynarodowa Szkoła Zimowa nt. *Federalism and Governance – Local Government in Federal and Regional Systems*, Innsbruck – Bolzano/Bozen 1-12 luty 2010, referat: *The Application of the Multi-Level Governance Model outside the EU-context – The Case of Food Security*.

- Międzynarodowa konferencja naukowa nt. *20 lat polsko-litewskiego sąsiedztwa 1991-2011. Próba bilansu*, Lublin 22 września 2011, współorganizator.
- Międzynarodowa konferencja naukowa – International Studies Association Joint CISS/Keynote Conference: *Between the Global and the Local: Actors, Institutions and Processes*, Praga 24-26 czerwca 2012, referat: *Food Security from National to Global Governance*.
- II Ogólnopolski Kongres Politologii nt. *Polska i Europa wobec wyzwań współczesnego świata*, Poznań 19-21 września 2012, referat: *Bezpieczeństwo żywnościowe – nowy obszar badań bezpieczeństwa międzynarodowego*.

Byłam również współorganizatorką dwóch spośród nich: w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą w dniach 28-29 września 2006 roku nt. *Późnowestfalski ład międzynarodowy*, której pokłosiem jest współredagowana przeze mnie monografia pod tym samym tytułem [*Późnowestfalski ład międzynarodowy*, red. M. Pietraś, K. Marzęda, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2008], a także współorganizowanej z Lubelskim Oddziałem PAN międzynarodowej konferencji poświęconej relacjom polsko-litewskim nt. *20 lat polsko-litewskiego sąsiedztwa 1991-2011. Próba bilansu*, której efektem jest złożona do druku monografia pod tym samym tytułem [*20 lat polsko-litewskiego sąsiedztwa 1991-2011. Próba bilansu*, red. K. Marzęda-Młynarska, J. Olchowski].

W latach 2007 – 2012 odbyłam także kilka pobytów studyjnych, m.in. w European University Institute (Florencja 2007), Parlamencie Europejskim i Komisji Europejskiej (Bruksela 2008, 2012), London School of Economics (Londyn 2011) oraz FAO (Rzym 2012).

Niewątpliwym osiągnięciem naukowo-badawczym w okresie po doktoracie było uzyskanie dwóch grantów badawczych: Indywidualnego Grantu Prorektora UMCS ds. Nauki pt. *Zarządzanie wielopoziomowe w procesach globalizacji* na 2007 rok oraz grantu habilitacyjnego MNiSW pt. *Globalne zarządzanie bezpieczeństwem żywnościowym na przełomie XX i XXI wieku* nr N N116461140 na lata 2011-2013, trzech stypendiów zagranicznych – w 2006 roku stypendium CEU Summer School w Budapeszcie oraz w 2010 roku stypendium Akademii Europejskiej (EURAC) w Bolzano/Bozen a także w 2009 roku stypendium konferencyjnego Komisji Europejskiej na udział w międzynarodowej konferencji naukowej pod patronatem FAO. Dodatkowo w 2006 roku otrzymałam Indywidualną Nagrodę Rektora UMCS III stopnia za osiągnięcia naukowo-badawcze.

Czynny udział w życiu naukowym wiąże się również z moją działalnością organizacyjną i popularyzatorską. Od 2010 roku aktywnie współpracuję z Fundacją Inicjatyw Menedżerskich w Lublinie prowadząc szkolenia z polityki zagranicznej dla pracowników administracji ubiegających się o mianowanie na Urzędnika Służby Cywilnej. W 2008 roku pełniłam także funkcję eksperta zewnętrznego Narodowego Projektu Foresight Polska 2020. Ważnym obszarem mojej aktywności jest działalność redakcyjna, bowiem od 2008 roku pełnię funkcję współredaktora

czasopisma naukowego „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”, współprowadząc dział „Stosunki Międzynarodowe”.

Zaangażowana jestem także w działalność organizacyjną Wydziału Politologii UMCS. Od 2013 roku jestem członkiem Wydziałowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia, a w latach 2010-2011 pełniłam funkcję Wydziałowego Koordynatora ds. Współpracy Międzynarodowej i Programu Erasmus. Jestem także aktywnym członkiem towarzystw naukowych, w tym Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych oraz International Studies Association.

Bardzo ważnym obszarem mojej aktywności jest działalność dydaktyczna. W jej ramach prowadzę wykłady i ćwiczenia z następujących przedmiotów: polityka zagraniczna RP i polityka bezpieczeństwa RP na kierunku stosunki międzynarodowe i bezpieczeństwo narodowe na studiach pierwszego stopnia, zarządzanie międzynarodowe na kierunku bezpieczeństwo narodowe na studiach pierwszego stopnia oraz międzynarodowe transakcje gospodarcze i ekonomia rozwoju na kierunku stosunki międzynarodowe na studiach drugiego stopnia. Obok zajęć w języku polskim prowadzę także zajęcia w języku angielskim z przedmiotów: International Social Challenges of Civilization oraz Economics of Development adresowanych zarówno do studentów z zagranicy uczestniczących w programie Erasmus, jak i studentów ‘regularnych’ studiujących w ramach tzw. ‘ścieżki anglojęzycznej’. Jestem również zaangażowana w przygotowywanie programu studiów drugiego stopnia dla kierunku bezpieczeństwo narodowe. Dodatkowo współpracuję, jako recenzent ze studenckim czasopismem naukowym *Consensus*, przez co wspieram rozwój warsztatu naukowo-badawczego u młodych adeptów nauki.

Ważnym osiągnięciem na polu dydaktyki jest także moje autorstwo dwóch rozdziałów w podręczniku akademickim przygotowanym w Zakładzie Stosunków Międzynarodowych pt. *Międzynarodowe stosunki polityczne*, [red. M. Pietraś, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2006, 2007]. Zarówno rozdział na temat międzynarodowych problemów gospodarczych, jak i międzynarodowych problemów społecznych stanowią literaturę obowiązkową i są wykorzystywane w procesie dydaktycznym na zajęciach z wielu przedmiotów, w tym prowadzonych przeze mnie ekonomii rozwoju i międzynarodowych transakcji gospodarczych.

Katarzyna Marycha-Młynarska